

תקשורת ותרבות

שי שקד

מהי תרבות?

- תרבות היא מערך של משמעויות, גישות, ערכים משותפים והצורות הסמליות שבהן היא מתבטאת ומתגלמת.
- תרבות היא שימור דפוסים, הנחלת ערכים ונורמות של דור הולך לדור הבא.
- אנתרופולוגים וחוקרי תקשורת מגדירים תרבות כדרך חיים של אנשים ומה שהיחיד צריך לדעת על מנת לשרוד ולהתנהל בחברה.
- הפסיכולוגיה המודרנית טוענת כי התרבות מרוממת את האדם מעל לתנאים ויצרים חייתיים.

מאפיינים עיקריים של תרבות (מקוויל 2014)

- נוצרת ומתקיימת באופן קולקטיבי.
- פתוחה לביטוי סימבולי.
- כוללת בתוכה דפוסים וסדרים.
- דינמית ומשתנה.
- ניתנת להפצה.

החוקרים מציגים שתי גישות מרכזיות להסבר של תרבות:

- "התרבות כארגז כלים" (סווידלר) לפיה התרבות מעין ארגז כלים כלומר סמלים, ערכים דרכי פעולה ומשמעויות שמתוכן האדם יכול לבחור בהתאם לצרכיו ולגזור מכך אסטרטגיות פעולה שונות. חשוב להבין שלפי הרעיון הזה לאדם יש יכולת בחירה והוא מודע לה. התנ"ך זה סוג של ארגז כלים. אפשר לקחת מממנו ערכים, שפה, עשה אל תעשה וכו'.
- "דג במים" (קארי) לפיה, התרבות היא הסביבה הטבעית בה האדם נתון. כלומר, התרבות עוטפת את האדם ומקיפה אותו כך שהוא לא ממש מודע אליה, כאילו זורם עם זה. במטאפורה הזו אפשרות הבחירה פחותה. כדג במים האדם בעצם חושב ופועל בהתאם לשפה והערכים שסביבו ולא ממש מסוגל לחשוב מעבר לכך. (דג מבין אולי מה זה מים רק שהוא מחוץ למים).

- עד אמצע המאה ה-20 המושג תרבות בחברה המערבית התייחס לטקסטים שהוגדו כתרבות גבוהה או כ"קלאסיקה". שייקספיר, בטהובן, מיכאלאנג'לו.
- מגישה זו נובע שהמושג תרבות התכוון לתכנים ופעילות שדרשו רמה מסוימת של ידע. המילה שימשה כדי לאפיין אמות מידה שנרכשו בעזרת השכלה, אימון וכישרון ותוצרי התרבות היו אמורים לשקף את אותם ערכים מוסריים ואינטלקטואלים שקבלו ביטוי ביצירות אומנות שנכללו בקנון התרבותי.

תרבות מתווכת תקשורת

- החוקרים מבחינים בין **תרבות גבוהה** שהיא תרבות אליטיסטית לבין **תרבות המונים** שנצרכת על ידי המונים וכיום מוגדרת כ**תרבות פופולארית** זו מכילה בתוכה ערבוב גדול של תכנים.
- **תרבות עממית** – מבוצעת על ידי חובבנים. (מופעי רחוב וכו').
- בעבר א/נשים חוו תרבות באופן בלתי אמצעי ואילו היום החוויה נעשית באמצעות התקשורת לסוגיה. במחצית השנייה של המאה ה-20 ההתפתחות הטכנולוגית והתפתחות ערוצי **תקשורת ההמונים** הביאו לנגישות רבה יותר לכל סוגי ההתבטאות היצירתית.

אבחנה בין סוגי תרבות

- **תרבות גבוהה-** ה"קנון התרבותי": נתפסת כתרבות היוצרת ערכים משותפים ומגדירה את מעמד העליון של השולטים בה.
- **תרבות עממית-** לרוב טיקסית, לדוגמא: טקסי התבגרות. מבצעי התרבות הזו הינם חובבים לדוגמא ריקודי עם.
- **תרבות פופולארית** – כל תוצרי תרבות ההמונים סרטים, טלוויזיה, רדיו, המבצעים הם מקצועיים. שחקנים, זמרים, רקדנים.

APES**T

ניתוח הקליפ ועבודות נוספות

הניסוי של ג'ושוע בל

מהי תרבות המונים/פופולרית?

- מושג זה נועד להציג את הקיפו של הציבור המשתתף בצריכת תכנים תקשורתיים.
- משתמשים בו על מנת להדגיש שמדובר בתרבות המיוצרת באופן תעשייתי ומספקת בידור על פי חוקים ונוסחאות קבועים מראש ומוגדרים היטב, המכונים לקהלי יעד גדולים.
- השימוש במושג נועד על מנת להבחין בינה לבין תרבות גבוהה. (לרוב תרבות המונים מתייחסת לתרבות הפופולרית).

- תוצרי תרבות יכולים לשנות את מעמדן ומה שנתפס בתקופה מסוימת כנמוך בתקופה אחרת יכול להיחשב כגבוה
- מוסיקת ג'אז, כדורגל, גרפיטי

• [בנקסי](#)

• [בנקסי](#)

• בתרבות המערב קיימת התנגשות תמידית בין הרצון לרצות את החברה, להיות חלק ממנה - להיות קונפורמי - אחד כמו כולם ובין הצורך לחיות חיים אותנטיים המשקפים את היחודיות של האדם.

• אפשר להבחין בכך בתוצרי תרבות הנחשבים המוניים ונחותים כאלו שמיועדים לרווח כלכלי החוזרים על עצמם הרבה פעמים.

• לבין תוצר תרבותי ייחודי הנתפש כיצירת אומנות.

תיאוריות ביקורתיות ניאומרקסיסטיות (הפוליטית כלכלית, ההגמוניה,

אסכולת פרנקפורט)

מבקרות ומזהירות מפניי השימוש של האליטות באמצעי תקשורת ההמונים והתרבות הפופלארית לשמור את הסדר הקיים ולשמור על כוחן ואף להגדיל אותו.

- אמצעי התקשורת גורמים לנו לחוסר פעילות, חוסר מחשבה.
- בריחה מהמציאות וניתוק מהבעיות האמיתיות.
- תחושה של שיווין ויכולת מעבר חברתית/בין מעמדית.
- הגדלת רווח כלכלי וכח פוליטי.
- המדיה היא מכשיר של שליטה ופיקוח ויוצרת ניכור, מעמיקה אדאולוגיות וערכים המתאימים לאליטה השולטת.

תפקידם של אמצעי התקשורת-סיכום

- אמצעי התקשורת והדימויים המוצגים בהם מסייעים בעיצוב עולמינו וערכינו היסודיים ביותר.
- הם מספקים את הסמלים הסיפוריים והמיתוסים מהם אנו מרכיבים תרבות משותפת. דרכם אנו מעצבים את זהותינו (מעמד, מגדר, תחושת ההשתייכות שלנו).
- מסבירים לנו כיצד עלינו להתנהג ולהתאים את עצמנו למערכת השלטת של מנהגים ומוסדות.

מודרניזם ופוסט מודרניזם

המודרניזם

- המודרניזם תמך ברעיון של בחינה מחדש של כל היבט של הקיום, ממסחר ועד פילוסופיה, כשהמטרה היא למצוא את הדברים המונעים התקדמות, ולהחליף אותם בדרכים חדשות, ולפיכך טובות יותר. תמציתה של התנועה המודרנית היא בטענה כי המציאויות החדשות של המאה ה-20 הן קבועות, וכי על בני אדם לשנות את ראיית העולם שלהם על מנת להבין כי מה שחדש הוא גם טוב ויפה
- באמצעות כלים של המדע, הפילוסופיה, האומנות, התרבות, חופש המחשבה וחופש ההתבטאות נוסחו תיאוריות המסבירות את מבנה וסדר החיים "הנכונים" "והאמיתיים". המודרניות התאפיינה בדיכוטומיות של "טוב" ו"רע", "אמת" ו"שקר", "נכון" "ולא נכון", "צודק" ו"לא צודק", "נורמאלי" ו"בלתי נורמאלי".

מודרניזם

מודרניזם

"מות האלוהים" – פרידריך ניטשה

החקר והתבונה יובילו לגילוי אמת אחת

פחות זה יותר

אבל המודרנה נשמעת ממש נחמדה אז מה קרה בעצם?

- תארו לכם עולם שבו אנשים משיחיים באים עם רעיונות מדהימים, מספרים לכולם שהם הצליחו לפענח את הבעיות החברתיות בעולם ומבטיחים עולם טוב יותר בזכות הטכנולוגיות החדשות ובזכות אידיאולוגיות שמבטיחות לכולם שהכל יהיה טוב.
- ואז הרעיונות דועכים ואנשים לא רק ממשיכים לחיות כמו שהיה לפני אלא גם המצב מתקלקל ויש מלחמות- מלחמת העולם הראשונה הייתה המלחמה אולי הכי גדולה שידעה האנושות ואחריה מלחמת עולם נוראית נוספת, הוכיחו על כשלון התפיסה של אמת אחת.

פוסט מודרניזם

- הפוסטמודרנה מבקשת לערער על הנחות היסוד המודרניסטיות בדבר הבסיס האוניברסלי, הרציונלי וההיסטורי של החברה האנושית.
- הפוסטמודרניזם נותנת חשיבות לנושא המשמעות ולא מאפשרת דיון באמת אחת מוחלטת.
- מקדשת את ריבוי האמיתות ואת מה שמביא עימו הפרט כאשר הוא מפרש את המציאות.

פוסט מודרניזם

פוסט מודרניזם

"מות המחבר"-רולאן בארת':

"מרגע שדבר מסופר על מנת שיספרו אותו, כלומר ללא פונקציה מלבד עצם הפעלת הסמל, מתרחש ניתוק. המחבר נכנס לתוך מותו ומאבד את קולו"

הכל בעייני המתבונן- יש אינסוף אמיתות

"אם כך, טקסט אינו נעשה משורה של מילים המשחררות יחד משמעות בלעדית, אלא חלל רב מימדי בו משולבות ומתנגשות כתיבות רבות ושונות. הטקסט הוא רקמה של ציטוטים המגיעים מאינספור חדרי התרבות".

פחות זה משעמם

ומה עשה לחברה?

- יש מקום לכולם בחברה- לא רק לאליטה השולטת אלא יש מקום לריבוי דעות. (מעמד האשה, מעמד הקהילה הלהטבית).
- יש מקום יותר גדול לאדם בחברה ופחות לחברה עצמה- כבר לא בטוח שעושים הכל בשביל המדינה (ירידת המוטיבציה לגיוס קרבי בצהל).
- יש גלובאליזציה/גלוקאליזציה- אמפריאליזם תרבותי: היכולת של תרבויות רחוקות להגיע לכל מקום, לעיתים להשתלט על התרבות המקומית (אמפריאליזם תרבותי) ולעיתים לעבור התאמה לצורך המקומי (גלוקאליזציה).
- אחוז הגירושנים עולה (שוב ממימוש עצמי ויותר מאמת אחת בנושא זוגיות ומשפחה).
- החינוך כבר לא נוקשה ואליים מוטה לכיוון של בחירה.
- יציבות תעסוקתית מאד השתנתה - הפרט עוסק יותר בהגשמה עצמית שלו.
- התרבות היא נחלת הכלל- כל אחד יכול ליצור תרבות ולא רק בעלי הכסף שיוצרים תרבות גבוהה (מאד מואץ בעזרת התקשורת האלטרנטיבית ובייחוד יוטיוב).

מודרניזם ופוסט מודרניזם

מודרניזם	פוסט מודרניזם
"מות האלוהים" – פרידריך ניטשה	"מות המחבר" – רולאן בארת'
החקר והתבונה יובילו לגילוי אמת אחת	הכל בעיני המתבונן – יש אינסוף אמיתות
פחות זה יותר	פחות זה משעמם